

УДК 657.411 : 657.6

ПРОТИЛЕЖНІ ІНТЕРЕСИ СУБ'ЄКТІВ ЕКОНОМІКИ ЯК ПЕРЕДУМОВА УДОСКОНАЛЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ПАСИВІВ

Н.І. Петренко, д.е.н., доцент

О.Б. Фльонц

*Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування
України «Бережанський агротехнічний інститут», Бережани, Україна*

Петренко Н.І., Фльонц О.Б. Протилежні інтереси суб'єктів економіки як передумова удосконалення бухгалтерського обліку пасивів.

Проаналізовано бухгалтерські баланси підприємств різних економічних систем. Визначено інформаційні потреби суб'єктів економіки, встановлено, що вони є суперечливими. Запропоновано найбільш оптимальну структуру пасиву бухгалтерського балансу із врахуванням інтересів суб'єктів економіки: власники (учасники), працівники, постачальники (підрядники), фінансові установи, бюджетні установи, позабюджетні установи.

Ключові слова: бухгалтерський облік, пасив, бухгалтерський баланс, користувачі бухгалтерського обліку, теорія суспільного договору, теорія агентських відносин

Петренко Н.И., Фльонц О.Б. Противоположные интересы субъектов экономики как предпосылка совершенствования бухгалтерского учета пассивов.

Проанализированы бухгалтерские балансы предприятий различных экономических систем. Определены информационные потребности субъектов экономики, установлено, что они являются противоречивыми. Предложено наиболее оптимальную структуру пассива бухгалтерского баланса с учетом интересов субъектов экономики: владельцы (участники), работники, поставщики (подрядчики), финансовые учреждения, учреждения, внебюджетные учреждения.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, пассив, бухгалтерский баланс, пользователи бухгалтерского учета, теория общественного договора, теория агентских отношений

Petrenko N.I., Fliontc O.B. Opposing interests of economic agents as a precondition of improving accounting for liabilities.

Analyzed the balance sheets of enterprises of different economic systems. Defined information needs of economic agents, found that they are contradictory. Taking into account their interests the authors offer the amendments to be introduced in the existing liabilities form of financial statements "Balance" in the part of grouping line items according to the following sections: the owners (holders), employees, suppliers (contractors), financial institutions, government agencies, non-budgetary institutions.

Keywords: accounting, liabilities, balance sheet, accounting users, theory of social contract, theory of agent relations

Бухгалтерський баланс сьогодні слід розглядати як основний звітний бухгалтерський документ про діяльність підприємства, в якому відображаються результати взаємодії різних суб'єктів економіки. Це свідчить про те, що бухгалтерський баланс отримується внаслідок виконання суспільного договору, ряд функцій якого залежить від організації системи бухгалтерського обліку, яку в частині обліку капіталу необхідно трансформувати до положень теорії суспільного договору та агентських відносин

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Питанням вивчення інтересів суб'єктів економіки присвячено праці таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як Дж. Акерлоф [1], Дж. Дайн [2], Р.С. Кравченко [3], О.В. Тарасова [4], В.Ф. Яковлев [5] та ін. Проте, до сьогодні недослідженими залишаються питання значення бухгалтерського балансу в частині обліку пасивів у задоволенні інтересів суб'єктів економіки в контексті суспільного договору. Визначення та дослідження облікового інструментарію відображення капіталу в пасиві бухгалтерського балансу, його значення в задоволенні економічних інтересів різних користувачів, визначених в рамках теорії агентських відносин, дозволяє сформулювати оптимальну структуру пасиву бухгалтерського балансу задля співставлення та врахування інтересів суб'єктів економіки.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Відмітимо, що інтереси різних суб'єктів економіки в частині діяльності будь-якого підприємства є різними, а інколи навіть суперечливими. Наприклад, в акціонерних товариствах є обов'язковий аудит річної звітності, який проводиться сертифікованими аудиторами на вимогу засновників (керівника) товариства. Але у такому випадку інтереси власника і керівника товариства не завжди співпадають та призводять до фальсифікації звітності. Така ж ситуація виникає і у зв'язку з розвитком ринкових відносин, конкуренцією та прагненням підприємства досягти на ринку монопольного становища, чи зайняти

більшу частку ринку через добросовісну чи недобросовісну конкуренцію. В будь-якому випадку бухгалтерський баланс надає інформацію, за допомогою якої різний користувач приймає для себе відповідні рішення щодо подальшої співпраці з підприємством і зацікавлений у більш достовірній та зрозумілій інформації.

Мета статті: проаналізувати баланси підприємств різних економічних систем та визначити найбільш оптимальну структуру пасиву бухгалтерського балансу із врахуванням інтересів суб'єктів економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження

В умовах глобалізації економіки все актуальнішими стають питання залучення додаткових коштів для збільшення обсягів діяльності підприємства. В умовах розпорядження чужим капіталом є досить важливими облік і контроль за власним капіталом, оскільки саме він становить основу для функціонування підприємства і сприяє створенню його «репутації». Проте, на позитивну репутацію підприємства впливатиме не лише розмір власного капіталу, а й вміння розпоряджатися залученими засобами, враховувати та максимально погоджувати як власні, так і «чужі» інтереси.

Вивчення інтересів суб'єктів економіки, з якими підприємство співпрацює в процесі здійснення господарської діяльності, та їх інтерпретація в системі бухгалтерського обліку дозволяє управлінському персоналу узгодити та оптимізувати процеси взаємодії цих суб'єктів для пришвидшення всіх етапів управління, а також створити умови для побудови такої структури пасиву, яка б, не втративши свою інформативну місткість для підприємства, стала доступнішою та зрозумілішою для зовнішніх і внутрішніх користувачів бухгалтерської звітності.

Пасив – це не лише джерело утворення активів на підприємстві, тобто те, звідки надходять активи, як прийнято вважати, виходячи з більшості наукових джерел, а й на досягнення яких цілей активи мають бути спрямовані. Іншими словами, пасив відображає взаємодію різних суб'єктів економіки в процесі здійснення господарської діяльності. Проф. К.Ю. Циганков вважає, що розкладання капіталу за джерелами повинно розкрити виникнення багатства підприємства у розрізі суб'єктів, які його сформували, показавши, який внесок в його формування – окремо позитивний, окремо негативний – зробив кожен з них [6]. Дотримуємося думки, що саме суб'єкт має бути основною класифікаційною ознакою статей пасиву в бухгалтерському балансі, адже відповідно до концепції формування і трансформації інституціональних систем розвиток економіки розглядається через групи взаємопов'язаних інститутів, які діють на різних рівнях, починаючи від окремого підприємства до країни в цілому.

У колишньому Радянському Союзі, коли економіка країни мала плановий характер і активи

будь-якого підприємства перебували у державній власності, співпраці підприємства з іншими суб'єктами не приділялось значної уваги, оскільки всі процеси взаємодії контролювалися партією, а тому про конфлікт інтересів та їх відстоювання практично мова не йшла. Сьогодні більшість країн пострадянського простору знаходяться на етапі переходу до ринкового типу економіки та характеризуються змішаною економічною системою, а тому питання співпраці та взаємодії різних груп суб'єктів господарювання між собою є загостреним та перебуває на стадії налагодження та стабілізації.

Клейнер Г.Б. з цього приводу влучно відмітив: «Сучасний етап розвитку економічної науки характеризується одночасним співіснуванням трьох теоретичних парадигм, які визначають підходи дослідників до економічного аналізу на всіх рівнях економіки» [7]. Автор зазначає, що відповідно до першої парадигми – концепції неокласиків, економічна система розглядається як сукупність взаємодіючих агентів (фізичних або юридичних осіб). Головним об'єктом виступає економічний агент, а предметом – дії цього агента на ринку. Згідно з другою парадигмою інституційної економіки, дії агентів розгортаються в полі різних інститутів (підприємств, правил, традицій та ін.). За такого підходу об'єктом є інститут, а предметом – відносини між агентами та інститутами. Третьою є еволюційна парадигма, де об'єктом вивчення виступає популяція агентів, а предметом – поведінка агентів [7]. У бухгалтерському обліку узагальнення основних важливих показників здійснюється у фінансовій звітності, з якої користувачі можуть отримати необхідні їм дані. На основі отриманої інформації користувачами здійснюється безпосередній вплив на господарську діяльність. Серед основних користувачів бухгалтерської інформації можна виділити адміністрацію, користувачів з прямим фінансовим інтересом (існуючі й потенційні інвестори та кредитори), з непрямим фінансовим інтересом (податкові органи, фінансові установи, працівники), без фінансового інтересу (аудиторські фірми, арбітраж, органи статистики).

Стаavimo за мету показати, як в процесі здійснення господарської діяльності узгоджуються інтереси різних суб'єктів. Відображення їх в системі бухгалтерського обліку відповідатиме неокласичній та інституційній парадигмі. Корпоративні відносини на сьогодні відіграють вагомую роль у розвитку вітчизняного та світового господарства, акціонерні товариства є найпоширенішою організаційно-правовою формою великого бізнесу. У результаті розпаду Радянського Союзу та становлення України як незалежної держави в умовах ринкових відносин все більшого поширення набуває розподіл праці, спеціалізація. Результатом таких змін є розподіл функцій між власниками та управлінським персоналом. Останні, в свою чергу, отримують інформаційну перевагу перед власниками капіталу. Ще у 1967 р.

Д. Гелбрейт [8] ввів поняття техноструктури – об'єднання осіб найвищої ланки, які приймають управлінські рішення та контролюють керівні посади на підприємствах. Тобто, основним завданням власників капіталу є передача його в управління відповідним спеціалістам для досягнення мети діяльності підприємства.

Із розподілом функцій власника та управляючого виникла так звана інформаційна асиметрія, тобто ситуація, коли управлінський персонал, менеджери найвищої ланки проінформовані про стан підприємства краще, ніж його власники. Першою науковою працею з цього напрямку є дослідження Дж. Акерлофа [1]. Найбільший інтерес до стану справ на акціонерних товариствах проявляють акціонери, оскільки мета діяльності будь-якого акціонерного товариства в класичній теорії прав власності полягає у максимізації добробуту акціонерів, що передбачено Принципами корпоративного управління [9]. Однак менеджери акціонерних товариств не завжди діють на користь акціонерів та не завжди сприяють зростанню ринкової вартості підприємства. «Існують ситуації, коли керівники, відчуваючи свою безкарність, прагнуть максимально задовольнити свої інтереси в збиток інтересів компанії і акціонерів» [3]. В акціонерних товариствах існує конфлікт розподілу створеної доданої вартості.

Проблеми розвитку корпоративних відносин у сучасних умовах потребує всебічного теоретичного обґрунтування, що зумовлено відмінностями в розмірах і складності структур акціонерних товариств, у ступені залучення й інформованості менеджерів і акціонерів щодо справ товариства, в унікальних економічних умовах. У сучасному суспільстві інформація відіграє вирішальну роль, а інформаційні ресурси стають в один ряд з найважливішими ресурсами держави – природними, трудовими, фінансовими й іншими, складовими його потенціалу [3]. Євтушевська О.В. відмічає, що особливо складним та проблемним питанням у даний час є питання про права дрібних акціонерів та їх взаємодія з власниками великих пакетів акцій [10]. Розосередження власності означає для акціонерів неможливість участі у визначенні корпоративної політики. Прочитуємо для підтвердження нашої думки В.А. Галаганова: «В результаті протистояння між працею і капіталом, властиве ранньому капіталізму, набуло форми протистояння між бідними і багатими членами суспільства, що виражається через розміри капіталу, що є у них, причому що знаходиться як в особистій власності, так і не належить їм особисто, але що знаходиться під їх контролем. Останнє – це нова грань даної суперечності, що привносить акціонерними товариствами. Формально багатий член суспільства може мати особистий капітал, не набагато більший, ніж у бідного, але реально він має право розпоряджатися величезними загальними капіталами, які особисто йому не належать. Службове

положення багатого члена суспільства дозволяє йому отримувати додаткові переваги, які роблять його індивідуальне життя (включаючи сім'ю і тому подібне) набагато багатше в усіх відношеннях» [11]. Призначені менеджери керують підприємством, а акціонери слідує за рішеннями менеджерів. Однією з головних причин зловживань є закриття або надання менеджерами недостовірної інформації акціонерам, суспільству і державі. Отже, без отримання акціонерами повної та достовірної інформації про роботу акціонерного товариства в стислі терміни і за мінімальних матеріальних витрат, здійснення інших прав акціонерами може виявитися досить ускладненим або навіть неможливим.

Дж. Дайн виділяє чотири види порушень фундаментальних обов'язків директорів, характерних для права Англії:

- 1) незаконне заволодіння власністю компанії;
- 2) конфлікт між особистими інтересами директора і його обов'язками діяти на користь компанії;
- 3) використання наданих директорів владних повноважень для неналежних цілей;
- 4) здійснення дій, що приводять до «виходу компанії за рамки її правоздатності» [2].

На підставі аналізу складу інформації, необхідної для акціонерів зроблено висновок, що практично вся інформація різних видів формується за допомогою бухгалтерського обліку. Інша справа, чи вся інформація надається сьогодні на розгляд акціонерам, чи є у акціонерів відповідні вимоги та запити до менеджерів акціонерних товариств надавати таку інформацію.

Отже, виникає необхідність у виробленні і впровадженні загальних вимог до інформації в частині джерел формування майна, яка повинна надаватися акціонерам та іншим суб'єктам економічних відносин (табл. 1).

Одним із суб'єктів, який співпрацює з підприємством, є населення та його окремі групи. У першу чергу, це реальні та потенційні працівники підприємства, зацікавлені в матеріальній винагороді за виконану працю, що відображається в пасиві бухгалтерського балансу як зобов'язання з оплати праці. Рядок балансу, де відображаються забезпечення виплат персоналу, показує ставлення до працівників на підприємстві, в деякій мірі соціальну спрямованість діяльності підприємства, що впливатиме на його репутацію перед зовнішніми і внутрішніми суб'єктами, зокрема перед наявними та потенційними працівниками.

Попит на організаційно-технологічні інновації в бухгалтерському обліку частково відображається лише в розмірі використання нематеріальних активів, проте відображається в першому розділі активу бухгалтерського балансу. Щодо інтересів підприємства у відношенні до населення, зокрема до працівників, то в цьому аспекті найбільше цікавитиме менеджерів розмір заробітної плати, яку необхідно виплатити за виконану

роботу. Такі дані відображаються у пасиві бухгалтерського балансу в частині поточних зобов'язань з оплати праці.

Розмір доходів від ресурсів, вкладених в підприємство, відображається, перш за все, у ф. № 2 Звіт про фінансові результати, а також у ф. № 1 Баланс у рядку «Розрахунки з учасниками». Однак, слід підкреслити, що у ф. № 1 Баланс відображається лише загальна інформація і відсутність будь-якого значення у графі розрахунків з учасниками ще не засвідчує про не доходність вкладених ресурсів, адже цілком можливо, що протягом звітного періоду прибуток

був отриманий, розподілений і виплачений учасникам.

За умови, якщо підприємство залучає ресурси для функціонування підприємства через випуск цінних паперів, то інтерес товариства складатиме саме часка оплачених та неоплачених акцій із загальної номінальної вартості випущених. Така інформація сьогодні в бухгалтерському балансі відображається як статутний капітал – загальний розмір випущених акцій за номінальною вартістю, а також як неоплачений капітал – вартість непроданих цінних паперів.

Таблиця 1. Взаємні інтереси підприємства різних суб'єктів і підсистем економіки, що можуть відображатися в системі бухгалтерського обліку пасивів

<i>Зовнішній суб'єкт очікувань</i>	<i>Інтереси суб'єкта у відношенні до підприємства</i>	<i>Інтереси підприємства у відношенні до суб'єкта</i>
Населення і його окремі групи (реальні, потенційні і звільнені працівники підприємства, члени їх сімей, власники, новатори, власники фінансових ресурсів, інші громадяни, суспільство в цілому)	Заробітна плата, матеріальна підтримка в надзвичайних ситуаціях, отримання доходів від ресурсів, вкладених в дане підприємство, попит на організаційно-технологічні інновації	Витрати на заробітну плату, залучення ресурсів населення через цінні папери, визнання суспільної цінності підприємства
Інші підприємства (реальні і потенційні партнери, конкуренти, власники нових технологій, вільних фінансових або інших ресурсів)	Величина зобов'язань перед постачальниками, отримання доходів від ресурсів, вкладених у підприємство, використання залучених ресурсів, нематеріальних активів	Попит на товари і послуги підприємства, отримання доходу від ресурсів, вкладених в інше підприємство, зобов'язання перед постачальниками
Фінансові установи	Зобов'язання перед установами, своєчасна сплата зобов'язань (наявність заборгованості)	Депозитно-розрахункове, кредитне обслуговування
Податкові органи	Своєчасна сплата податків, розмір податкових зобов'язань	Надання податкових пільг та відстрочок
Пенсійний фонд та страхові компанії	Внески на загальнообов'язкове пенсійне страхування, внески зі страхових платежів	Розмір зобов'язань зі сплати страхових платежів
Позабюджетні фонди	Здійснення позабюджетних платежів	Розмір позабюджетних платежів

Визнання суспільної цінності підприємства відображається в бухгалтерському обліку як гудвіл, в активі бухгалтерського балансу. Чим кращу репутацію або «добру» славу заробило собі підприємство – тим цінніше воно буде в суспільстві. Інші підприємства цікавитиме інформація про розмір зобов'язань та наявність заборгованості перед постачальниками та підрядниками. Постачальникам підприємства такі дані даватимуть можливість прийняти рішення про продовження співпраці, а також про потребу створення резерву сумнівних боргів, а для потенційних постачальників – визначають рівень репутації. Крім того, інформація про стан співпраці з партнерами в деякій мірі відображатиме як фактичний фінансовий стан підприємства, так і засвідчить певний рівень його відповідальності перед ними. До того ж, важливим аспектом буде створення таким чином позитивної репутації задля залучення ресурсів від інших суб'єктів господарювання як реальних, так і

потенційних інвесторів, що відображається в пасиві бухгалтерського балансу в розрізах нерозподіленого прибутку та розрахунків з учасниками. Використання залучених ресурсів засвідчуватиме довіру до суб'єкта господарювання як до надійного партнера.

Щодо інтересу суб'єкта господарювання відносно інших підприємств, то в першу чергу його створюватиме розмір зобов'язань за придбані товари, роботи та послуги. Така інформація для управлінського персоналу даватиме змогу проаналізувати та спланувати подальші дії в частині врегулювання стану розрахунків, а також зробити певні висновки про ефективність співпраці з відповідними постачальниками та підрядниками.

Разом з цим, за наявності вільних фінансових ресурсів, підприємство може бути зацікавлене в можливості їх інвестування в діяльність інших суб'єктів господарювання. Дані про вільні фінансові ресурси користувачі можуть побачити в активі бухгалтерського балансу, а про доцільність

їх вкладення – в балансі підприємства, в яке вони планують інвестувати.

Попит на товари та послуги підприємства у бухгалтерській звітності не відображається, але про нього може свідчити успішність продажу товарів, яка відображається в Звіті про фінансові результати, а також в активі Балансу в частині відображення дебіторської заборгованості.

Взаємними інтересами і з боку суб'єкта господарювання, і з боку фінансової установи є використання кредитних ресурсів: їх розмір та плата за них. Фінансові установи цікавитиме розмір зобов'язань, а також наявність заборгованості, тобто непогашених вчасно зобов'язань для прийняття рішень щодо надання наступного кредиту або позики. З боку підприємства відносно фінансової установи, зокрема банку, цікавитиме депозитно-кредитне обслуговування в частині плати за надані послуги (розмір комісії). Сьогодні така інформація відображається в пасиві бухгалтерського балансу в розділах поточних та довгострокових зобов'язань (заборгованість не відокремлена), а зобов'язання з оплати отриманих послуг фінансової установи прийнято відображати в бухгалтерському обліку по кредиту 68 рахунку «Розрахунки за іншими операціями», тому в подальшому вони відносяться в пасив балансу на рядок «Інші поточні зобов'язання», що не відокремлює такий вид відносин.

Кожен суб'єкт господарювання протягом своєї діяльності змушений, в силу існуючого суспільного устрою, співпрацювати з органами податкової служби. Взаємними інтересами податкових органів і суб'єктів господарювання у фінансовій звітності є розмір податкових зобов'язань, а також розмір відстрочених податкових зобов'язань.

Разом з нарахуванням заробітної плати працівникам у підприємства виникає зобов'язання перед пенсійним фондом з нарахувань і утримань. Якщо підприємство співпрацює зі страховими компаніями з приводу інших видів страхування, то у нього виникають зобов'язання за платежами, залежно від умов договору. Тобто, взаємними інтересами підприємства і пенсійного фонду (страхової компанії) будуть розміри зобов'язань за внесками.

Щодо інтересів позабюджетних фондів, то вони співпадають з інтересами підприємства в частині розміру наявних зобов'язань. До соціальних позабюджетних фондів відносять і пенсійний фонд, але пропонуємо відносити дану установу до органів страхування.

Виділивши різні суб'єкти економіки, що беруть участь у господарській діяльності або співпрацюють з підприємством, врахувавши їх інтереси, спробуємо внести певні коригування до існуючої форми звітності «Баланс» в розділ «Пасив», де відобразатимемо групи статей за суб'єктами:

- власники (учасники);
- працівники;
- постачальники (підрядники);
- фінансові установи;
- бюджетні установи;
- позабюджетні установи.

Така структура пасиву бухгалтерського балансу відобразатиме правосуб'єктність, засвідчуватиме право власності та зобов'язання, а тому в найбільшій мірі відповідатиме теорії суспільного договору та агентських відносин. Разом з тим, в кожному з підрозділів пасиву доцільно виокремити статті, які більш детально відобразатимуть склад тих чи інших розділів, але їх склад доцільно визначати за умови більш детального дослідження відносин між цими суб'єктами та їх відображення на рахунках бухгалтерського обліку для підприємств, установ, організацій. Отже, бухгалтерський баланс як основна форма звітності повинен містити інформацію, яка б задовольняла інтереси не лише самого підприємства, але й інших суб'єктів економіки, які співпрацюють з ним у процесі здійснення господарської діяльності.

Висновки

Встановлено, що вся інформація різних видів формується за допомогою бухгалтерського обліку. Виділивши різні суб'єкти економіки, що беруть участь у господарській діяльності або співпрацюють з підприємством, врахувавши їхні інтереси, запропоновано зміни до пасиву існуючої форми фінансової звітності «Баланс» в частині групування статей за ознакою суб'єкта економіки за наступними розділами: I. Власники (учасники), II. Працівники, III. Постачальники (підрядники), IV. Фінансові установи, V. Бюджетні установи, VI. Позабюджетні установи. Така структура пасиву балансу відобразатиме правосуб'єктність, засвідчуватиме право власності та зобов'язання, а тому в найбільшій мірі відповідатиме теорії суспільного договору та агентських відносин. Баланс як основна форма звітності міститиме інформацію, яка б задовольняла інтереси не лише самого підприємства, але й інших суб'єктів економіки, які співпрацюють з ним у процесі здійснення господарської діяльності.

Список літератури:

1. Akerlof G. The market of "Lemons": Quality Uncertainly and the Market Mechanism // Quarterly Journal of Financial Economics. 1970. Vol. 83. – August. № 3. – P. 488 – 500 s.
2. Dine J. Company Law / J. Dine. – L.: Macmillan Press Ltd., 1998.

3. Кравченко Р. С. Корпоративное управление: обеспечение и защита права акционеров на информацию (российский и англо-американский опыт) / Р. С. Кравченко. – М.: Спартак, 2002. – 112 с.
4. Тарасова О. В. Проблеми формування капіталу підприємств корпоративного сектору економіки / О. В. Тарасова // Економіка харчової промисловості. – 2011. – № 1 (9). – С. 40-44.
5. Яковлев В. Ф. Акционерные общества – достоинства и опасности / В. Ф. Яковлев // Журнал для акционеров – 2000. – № 8 (100). – С. 6.
6. Цыганков К. Я. Структура власного капіталу: критика і альтернативи / К. Я. Цыганков // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Міжнародний збірник наукових праць / Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. Випуск 3(15) / [Відпов. редактор д.е.н., проф. Ф. Ф. Бугинець]. – Житомир: ЖДТУ, 2009. – С. 329-337.
7. Клейнер Г. Б. Эволюция институциональных систем / Г.Б. Клейнер; ЦЭМИ РАН. – М.: Наука, 2004. – 240 с.
8. Galbraith J. New Industrial State. Noughton Mifflin / J. Galbraith – Boston, 1967.
9. Про затвердження Принципів корпоративного управління: рішення Державної комісії з цінних паперів № 571 від 11.12.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uazakon.com/document/fpart82/idx82301.htm>
10. Євтушевська О. В. Концепції розвитку корпоративних відносин М. Х. Бунге / О. В. Євтушевська // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2012. – № 27, Т. 1. – С. 332-336.
11. Галаганов В. А. Акционерное дело: учебник / В. А. Галаганов. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 544 с.

Надано до редакції 26.12.2014

Петренко Наталія Іванівна / Natalya I. Petrenko
natapni@ukr.net

Фльонц Оксана Богданівна / Oksana B.Flontc
OksanaFlontc@ukr.net

Посилання на статтю / Reference a Journal Article:

Протилежні інтереси суб'єктів економіки як передумова удосконалення бухгалтерського обліку пасивів [Електронний ресурс] / Н.І. Петренко, О.Б. Фльонц // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2015. – № 2 (18). – С. 101-106. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n2.html>